

Motion till riksdagen 2007/08:Ju435

av **Thomas Bodström m.fl. (s)**

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar på behandling inom kriminalvården och särskilt på psykiatri.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta kampen mot narkotika inom kriminalvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att individualiseringen inom kriminalvården ska fortsätta och ett förmånssystem ska införas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en uppföljning av effekterna av höjningen av den ekonomiska ersättningen till nämndemännen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över rättshjälpen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att korta tiden mellan brott och dom.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla verksamheten hos Ekobrottsmyndigheten.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisen bör få tillgång till buggning och preventiva tvångsmedel.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att preskriptionstiden för mord tas bort.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisorganisationen utvecklas och att polisen blir effektivare.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisen ska vara förundersökningsledare i fler ärenden än i dag.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny polisutbildning.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mobila polisstationer.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av brottsförebyggande arbete.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kontaktpoliser till alla skolor.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en öronmärkning av 30 miljoner kronor till bekämpningen av barnpornografi.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en öronmärkning av 30 miljoner kronor till bekämpningen av människohandel.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om domstolsorganisationen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utförsäljning av rättsväsendets fastigheter.¹
20. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt uppställning:

Anslagsområden	Regeringens förslag (tkr)	Anslagsförändring (tkr)
4:1 Polisorganisationen	17 286 829	+110 000
4:5 Sveriges Domstolar	4 151 500	-30 000
4:6 Kriminalvården	6 117 658	-80 000
Summa	31 380 237	0

¹ Yrkande 19 hänvisat till NU.

Motivering

Socialdemokratin vill bygga ett tryggare land i en tryggare värld. Trygghet gör att människor kan utvecklas och forma de liv de önskar. Otrygghet gör människor osäkra och begränsade. Varje begånget brott minskar vår trygghet och ökar vår oro – för vår egen del, för våra familjer och för samhället i stort. Att minska människors otrygghet i vardagen är därför en viktig uppgift för samhället.

Den socialdemokratiska regeringen prioriterade rättsväsendet med kraftigt ökade resurser. Den största satsningen gjordes på polisen, med 4 000 nyutbildade poliser på fyra år. Det har aldrig i modern tid funnits så många poliser som vi har i Sverige idag.

Förutom de kraftigt ökade resurserna till polisen genomförde den förra socialdemokratiska regeringen även en rad lagar som innebar nya effektivare verktyg för polis och åklagare, såsom skyddsidentitet, utökad dna-provtagning vid utredningar, tillgång till trafikdata och maskeringsförbudet för att nämna något. Polisen har även genomgått stora förändringar avseende arbetssätt och arbetsmetoder, vilket medfört ett effektivare arbete.

Vi har höga krav på både rättssäkerhet och effektivitet i den dömande verksamheten. En omfattande reformering av domstolsväsendet har pågått i flera år, vilket inneburit en renodling av den dömande verksamheten. Organisationsförändringar har skapat större domstolar som kan möta krav på både stabilitet och flexibilitet i framtiden. Nya processrättsliga regler har införts. Ambitionen har varit att tyngdpunkten i den dömande verksamheten ska ligga i första instans. Ny teknik införs stegvis och skapar bättre förutsättningar för processekonomi, men även för säkerheten.

Kriminalvården är sedan den 1 januari 2006 en myndighet. En ny kriminalvårdslag har införts som bättre svarar upp mot kraven på en effektiv och human kriminalvård. Verkställigheten av straff är mera individualiserad. Den som missköter sig kommer att få avtjäna en längre tid av sitt straff. Den som sköter sig kommer att få incitament att fortsätta sitt goda beteende. Halvvägs- hus har införts för att underlätta vägen från anstalt till frihet. Möjligheten att använda fotboja har utökats med goda resultat. Riktade insatser har gjorts för att bekämpa narkotikan i fängelser. Ett stort arbete har gjorts för att förbättra säkerheten inom kriminalvården. Kriminalvården har även byggts ut med fler platser under ett antal år för att motsvara behoven.

För att förbättra arbetet för brottsoffer har den socialdemokratiska regeringen utarbetat en strategi. I den ingår att flera delar i samhället engageras genom utbildning, forskning, samarbete och stöd. Vittnesstödsverksamheten har byggts ut och finns nu över hela landet. Särskilda barnahus finns på olika ställen i landet. Lagen om besöksförbud har förstärkts. En ny sexualbrottslag har införts där barns och ungdomars skydd mot sexuella övergrepp stärkts. Synen på våldtäkt har skärpts. Fler fall är nu att beteckna som våldtäkt. Barn som bevittnat våld i närstående relationer har fått ett förstärkt skydd. Kommuner är nu skyldiga att ge våldsutsatta kvinnor stöd och hjälp.

Fel! Okänt namn på

Det är nu viktigt att arbeta vidare med att förstärka rättsväsendet i dess olika delar. Den borgerliga regeringen har under sitt första år visat en påfallande inaktivitet. De stora resurslöften som tidigare utlovats till rättsväsendet har inte kunnat uppfyllas. Det är beklagligt. Det finns viktiga frågor som behöver åtgärdas. Kampen mot den grova kriminaliteten måste fortsätta. Skyddet mot övergrepp mot kvinnor och barn måste förstärkas. Brottsofferfrågorna ska lyftas fram än mer. Kriminalvården är i behov av utbyggnad och behandlingsinslaget behöver bli större.

Socialdemokraterna fortsätter sin satsning på rättsväsendet. Såväl brotten som brottens orsaker ska bekämpas. Ur ojämlikhet, otrygghet, missbruk och segregation föds kriminalitet. Den borgerliga regeringens politik som leder till ökade klyftor i samhället, riskerar att öka kriminaliteten.

Kriminalvården

Kriminalvårdens volym styrs av olika faktorer. Brottsutvecklingen, antalet anmälda brott, polisens förmåga att klara upp brott och val av påföljd är de mest centrala. Antalet anmälda brott ligger stabilt runt 1,2 miljoner per år. Stöldbrotten minskar något, samtidigt som anmälda våldsbrott ökar. Antalet poliser har ökat kraftigt under ett antal år. Fler poliser ger fler uppklarade brott. Men fler poliser kan även, med ett fördjupat samarbete i lokalsamhället, arbeta brottsförebyggande. Tidiga ingripanden och åtgärder i till exempel skolan kan leda till minskad kriminalitet i framtiden.

Kriminalvårdens mål ska vara att de intagna har ett bättre utgångsläge när de lämnar fängelse och frivård än vad de hade när de kom dit. En av kriminalvårdens viktigaste uppgifter är att minska återfallsfrekvensen. För att göra detta krävs det välutbildad personal, effektiva behandlingsprogram, utvecklade säkerhetssystem och ett välutvecklat samarbete med andra myndigheter för att förbereda frigivning. Särskilt viktigt är det att satsa på psykiatri och åtgärder för att minska narkotikaanvändandet inom kriminalvården.

Vi vill att kriminalvården fortsätter arbetet mot en ökad individualisering och ett införande av ett förmånssystem som föreslogs av Kriminalvårdskommittén (SOU 2005:54). Det skulle innebära att den intagnes motivation och egna ansvarstagande togs tillvara under verkställigheten. Om den intagne följer verkställighetsplanen och även i övrigt är skötsam ska han eller hon tilldelas särskilda förmåner genom uppflyttning till en förhöjd nivå i förmånssystemet. Om den intagne missköter sig och inte längre uppfyller de krav som ställs ska han eller hon flyttas ned till grundnivån. Det ska löna sig att sköta sig.

Anslagen till kriminalvården ökade kraftigt under den socialdemokratiska regeringen. Åren 1997 till 2006 ökade anslagen med 1,8 miljarder kronor. Vi menar att det är viktigt att arbetet med kriminalvårdens utbyggnad av nya platser i anstalt och häkte fortsätter planenligt. I dagsläget saknas framför allt besked från regeringen om att få sätta igång att bygga. Kriminalvården behöver resurser för utbyggnad först på några års sikt. Socialdemokraterna satsar

därför 80 miljoner kronor mindre än regeringen. Dessa anslag överförs istället till polisen.

Sveriges Domstolar

En omfattande reformering av domstolsväsendet pågår sedan några år. Det övergripande syftet med reformarbetet är att säkerställa att mål och ärenden avgörs med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet. Verksamheten ska i möjligaste mål renodlas till dömande verksamhet. Tyngdpunkten i den dömande verksamheten ska ligga i första instans. Sedan 1999 har flertalet tingsrätter berörts av organisationsförändringar med målet att skapa tillräckligt stora domstolar som kan möta krav på stabilitet och flexibilitet. Det är viktigt att domstolarna fortsätter att arbeta mot en ökad effektivitet, bland annat genom ökad samverkan och införande av ny teknik. Samtidigt är det viktigt att ta hänsyn till de geografiska förutsättningar som finns i norra Sverige.

År 2006 skedde en reform av reglerna för nämndemän. Syftet var bland annat att få en bredare sammansättning av nämndemän när det gäller ålder, kön, yrke och etnisk bakgrund. För att nå dit var en viktig del av reformen ett höjt arvode till 500 kronor per förhandlingsdag med början från och med år 2007. Den borgerliga regeringen införde en halvdagsersättning som i vissa fall visat sig slå snett. En uppföljning av om effekterna av höjningen av den ekonomiska ersättningen till nämndemän blivit de åsyftade borde därför göras.

En viktig del i rättssäkerheten är att det ska finnas möjlighet för dem som inte har egna ekonomiska resurser att ändå tillvarata sitt intresse i en rättslig angelägenhet i domstol. Därför är rättshjälpen viktig. Den statliga rättshjälpen är subsidiär till rättsskyddet i privata försäkringar. Dessvärre är rättshjälpsystemet idag inte tillräckligt bra. Det kan vara svårt att nyttja skyddet och få sin sak prövad i domstol till en rimlig kostnad. Vi vill se över rättshjälpen och rättsskyddet. Dessutom vill vi särskilt uppmärksamma småföretagares rättsskydd.

Domstolsväsendet får enligt regeringens förslag ökade anslag med 80 miljoner kronor. Vi socialdemokrater ökar anslagen med 50 miljoner kronor. Resterande 30 miljoner bör istället överföras till polisen.

Åklagarmyndigheten

Antalet inkommande ärenden ökar kraftfullt. Det är en funktion av ett allt effektivare rättsväsende. Fler poliser, effektivare arbete och bättre verktyg ger en högre uppläring och ökar således trycket högre upp i rättskedjan. Trots ökad effektivitet är det viktigt att tiden mellan brott och dom kortas. Åklagarmyndigheten kommer att få nya uppgifter då underrättelseskyldighet införs vid användandet av hemliga tvångsmedel. Effektivare domstolar minskar balanser och ökar rättssäkerheten, men ställer även högre krav på

Fel! Okänt namn på

Åklagarmyndigheten. Även om Åklagarmyndigheten arbetar allt mer effektivt har man nu enligt Åklagarmyndigheten nått en nivå där man inte längre kan möte ett ökat inflöde enbart med nya arbetsmetoder och höjda krav. Mer resurser måste därför till. Åklagarmyndigheten får därför ökade resurser i det socialdemokratiska förslaget till anslag för år 2008 med 63 miljoner kronor jämfört med 2007 års budget.

Ekobrottsmyndigheten

Ekobrottsmyndigheten står för ett nytänkande inom ekobrottsbekämpningens område och har funnits i nio år. Genom att poliser och åklagare arbetar inom en och samma myndighet vinner man betydande effektivitetsvinster i utredningsarbetet. Det är därför välkommet att Ekobrottsmyndigheten nu får fortsätta kampen mot ekonomisk brottslighet och inte läggs ned såsom tidigare krävts av partier i den borgerliga regeringen. Istället kan nu verksamheten utvecklas, vilket är nödvändigt eftersom den ekonomiska brottsligheten undandrar samhället stora inkomster som kan gå till att förbättra välfärden. Ekobrottsmyndigheten får ökade resurser i det socialdemokratiska förslaget till anslag för år 2008 med 9,5 miljoner kronor jämfört med 2007 års budget.

Polisen

Polisen ska förebygga och bekämpa såväl vardagsbrottsligheten som den grova brottsligheten. Den förra socialdemokratiska regeringen satsade stora resurser på polisen. Från år 2000 till 2006 fick polisen en resursökning med 2,7 miljarder kronor. Socialdemokraterna lovade att utbilda 4 000 poliser under förra mandatperioden. Detta löfte höll vi. Vi har nu fler poliser än någonsin. Högt ställda ambitioner i brottsbekämpningen förutsätter att satsningen på rättsväsendet fortsätter. Då krävs mer poliser, bättre utbildning och bättre verktyg för polisen.

För att bemöta hotet från terrorism och grov organiserad brottslighet måste polisen ha tillgång till effektiva och rättssäkra tvångsmedel och arbetsmetoder. Det är därför angeläget att polisen får tillgång till de färdiga förslagen om buggning och preventiva tvångsmedel snarast. Ökad möjlighet att använda DNA vid brottsutredningar har varit mycket lyckosamt för att kunna klara upp brott. Med allt bättre teknik kan man klara upp allt äldre brott. Därför bör preskriptionstiden för mord tas bort.

Polisen har tillförts betydande belopp under de senaste åren och det är viktigt att dess resurser används på ett effektivt sätt. Polisen behöver utveckla sitt arbete i sin organisation och sina arbetsmetoder för att nå bättre effektivitet. En större andel planerad verksamhet är bra. Uppgifterna kan också utvecklas genom att polisen är förundersökningsledare i fler ärenden än idag. Det skulle minska trycket på åklagarna och ge dem möjlighet att koncentrera sig på kvalificerade fall.

Fel! Okänt namn på

Att vara polis är ett kvalificerat yrke med krav på såväl praktisk som teoretisk kunskap. En polis ska klara av allt ifrån svåra överväganden i pressade situationer ute på fältet till att bemöta brottsoffer och människor i utsatta situationer. Då krävs det mera kunskap inom flera områden. Polisutbildningen ska bli ännu bättre och bredare för att möta framtidens krav. Vi vill därför se en förlängd polisutbildning, helt eller delvis akademiserad, där fler högskolor är med om att ta ansvar för polisutbildningen.

Polisen är för den enskilda medborgaren den trygghetsskapande myndighet som vi vänder oss till när vi råkar ut för brott eller av någon anledning känner oss hotade. Därför är det centralt att kontakterna mellan medborgarna och polisen fungerar på ett bra sätt. Ett absolut krav på polisen är därför att den är tillgänglig för alla medborgare och finns i hela landet. Polisen ska synas på kvällar och helger då risken för att råka illa ut är särskilt stor. Mobila polisstationer är ett bra exempel på hur polisen har utvecklat sin verksamhet för att kunna finnas närvarande i olika miljöer. Erfarenheterna kring mobila polisstationer visar att de har en trygghetsskapande och lugnande effekt i närområdet där de befinner sig. Detta är en verksamhet som borde utvecklas ännu mera.

En viktig del i brottsbekämpandet är det brottsförebyggande arbetet. Där är polisen en nyckelaktör. Polisen behöver samverka med lokalsamhället. Närpolisverksamheten är grunden för detta arbete och behöver utvecklas mera. Vi socialdemokrater vill att alla skolor ska ha en kontaktpolis. Dessa skulle arbeta både brottsförebyggande, utreda brott som händer i och runt skolan, men också delta i andra aktiviteter på skolan. Det handlar många gånger om att bygga förtroende och relationer. Trots vikten av kontaktpoliser har den borgerliga regeringen inte tagit några initiativ för att kontaktpolisreformen ska slå igenom. Varje dag som det brottsförebyggande arbetet inte fungerar kan vara en dag vi förlorar en ungdom till kriminalitet eller får ett nytt brottsoffer.

Rättsväsendet måste fortsätta att förstärkas för att skapa trygghet i samhället. Såväl mängdbrottslighet som grov organiserad brottslighet måste fortsätta bekämpas kraftfullt. Medborgarnas förtroende för rättssäkerheten ska vara fortsatt starkt. Vi ser det som mycket viktigt att polisen får de resurser man behöver för att fullgöra sitt uppdrag. Av de resurser polisen föreslås finns det anledning att uppmärksamma vissa särskilda områden. Kampen mot barnpornografi ska intensifieras. Vi vill därför öronmärka 30 miljoner kronor av polisens medel för detta område, fördelat på tre år. Även när det gäller kampen mot människohandel vill vi se att det avsätts särskilda medel, 30 miljoner kronor, fördelat på tre år. Ett särskilt problemområde är hedersrelaterat våld. Här krävs tydliga insatser. Polisen måste utveckla och samordna detta arbete.

För att förstärka medborgarnas förtroende för polisen är det viktigt att utredningar riktade mot anställda inom polisen som begått brott, så kallade internutredningar, sker på sådant sätt att tilltron till rättsväsendet inte riskerar att rubbas på något sätt. Därför är det viktigt att nuvarande system ses över och förstärks.

Det är anmärkningsvärt att den borgerliga regeringens stora löften om att satsa på polisen redan nu kommer på skam. Redan i den tilläggsbudget som

Fel! Okänt namn på

presenterades i årets ekonomiska vårproposition gjordes neddragningar på polisen med 40 miljoner kronor. I årets budgetproposition uppdragas att polisen får 208 miljoner kronor mindre för 2008 än vad den borgerliga regeringen redogjorde för i förra årets budgetproposition.

Detta är en märklig prioritering. Vi socialdemokrater anser att anslagen till polisen bör öka. Vi anslår därför ytterligare 110 miljoner kronor till polisen 2008.

Regeringen påstår i årets regeringsförklaring att de genomför den största satsningen på rättsväsendet någonsin. Det stämmer ej. Det räcker med att gå tillbaka till förra mandatperioden 2002 till 2006 för att hitta en större satsning. Då ökade Socialdemokraterna anslagen på rättsväsendet med drygt 5 miljarder kronor, eller 21 procent. Under den här mandatperioden planerar den borgerliga regeringen att öka anslagen med 13 procent.

Slutligen är vi oroade över den privatiseringsiver som den borgerliga regeringen håller på med och som även drabbar rättsväsendet. Regeringen har tidigare gett besked om att kriminalvården kan komma att privatiseras. Nu håller regeringen på att sälja ut ett antal andra centrala fastigheter för rättsväsendets del. Domstolsbyggnader, polishus och häkten som idag ägs och förvaltas av det statligt ägda fastighetsbolaget Vasakronan ska alla säljas ut på öppna marknaden. Vasakronan står högst upp på regeringens aktuella försäljningslista. Försäljningen är inte bara en dålig affär för svenska folket. Att sälja ut rättsväsendets fastigheter hänger mycket dåligt ihop med en ansvarsfull och långsiktig förvaltning av viktiga tillgångar. Det skulle ju faktiskt kunna innebära att kriminella organisationer äger och förvaltar Polisens, Kriminalvårdens och Domstolsverkets fastigheter.

Stockholm den 2 oktober 2007

Thomas Bodström (s)

Margareta Persson (s)

Karl Gustav Abramsson (s)

Christer Adelsbo (s)

Elisebeht Markström (s)

Kerstin Haglö (s)

Maryam Yazdanfar (s)